

ETIMOLOGII PUȘCARIENE CONTROVERSATE (II)*

După cum a remarcat și Mioara Avram (1999, p. 86), datorită „unor generalizări pripite și superficiale s-au emis uneori judecăți greșite asupra operei lui Sextil Pușcariu”. Se mai vehiculează încă părerea că S. Pușcariu a exagerat explicând prin etimoane reconstruite cuvinte care nu provin din latină și că „în problema opțiunii între statutul de derivat românesc și cel de cuvânt moștenit S. Pușcariu ar fi fost din principiu de partea explicației prin latină (cu etimon atestat sau reconstruit)” (*ibidem*).

DĂRĂPĂNA. În DA și DLR verbul *a dărăpăna* este lucrat cu sensurile: 1. ‘(regional, complementul indică părul de pe cap) a smulge (de disperare, jale etc.)’; 2. p. a n a l. ‘(regional; complementul indică pene, fulgi) a jumuli; (complementul indică frunzele copacilor) a smulge’; 3. ‘(atestat numai la Dosoftei) (învechit; în forma *drăpăna*) a zgâria, a sfâșia’; 4. ‘a (se) preface în ruină; a (se) ruina, a (se) degrada, a (se) nărui’; 5. fig. ‘(învechit) a face să ajungă într-o stare de decadență fizică sau morală’; 6. ‘(învechit) a nimici, a desființa’.

I.-A. Candrea (1902, p. 11) crede că „le seul prototype latin qui convient au mot roumain, tant pour sa forme que pour son sens” este **dirīpīno*, care „a été tiré de *dirīpio* à l’aide du même suffixe *-īno*, *-īnare* que nous trouvons dans *agīno*, *-īnare*, **tragīno*, *-īnare* etc.”.

Sextil Pușcariu (1905, p. 319) afirmă că „*derapăn* nu poate corespunde unui **dirīpīno* [...], ci presupune un **derapīno*”, așa cum indicase Cihac (vol. I, p. 227). Acest etimon a fost acceptat de REW (forma **dērapīnāre* cu *ī*, poate fi o greșeală, probabil de tipar), CADE, SDLR (care îl compară și cu ngr. *drapanizo* ‘cosesc’), DM, Rosetti 1986, p. 177, DEX^{1, 2} (ca probabil), Mihăescu 1978, p. 26, MDA (ca probabil), dar pentru A. Graur 1937, p. 18 „*derapīnare* est impossible”. CDDE îl consideră un derivat de la *râpă* („*dărăpăna*, v. *râpă*”). DU îl compară cu lat. *deripere*, iar V. Bogrea (în DR IV, p. 807) îl explică din gr. *δρεπανίζω* ‘tai cu coasa, [cu] secera; cosesc, secer’. Găsind că „ipotezele anterioare sunt insuficiente”, CDER crede că trebuie să se plece de la **dēru(n)quīnāre*, „cu trecerea lui *qu > p*”, variantă a lui *dēruncīnāre* ‘a peria, a netezi, a nivela’, pierderea infixului nazal putându-se datora analogiei cu *rupes...*”.

În DA (fasciculă apărută în 1949) este explicat din bg. „*drīpanŭ*, *drīpīnamī* perfectiv *da drīpna* (cit. *d ă r p a m*, *d r ă p i n a m*, *d a d r ă p n a*) ‘a trage (de păr etc.), a smulge’, fam., cf. 4. ‘a trage la măsă, a bea’”, iar în DLR, din bg. *drāpam* ‘a pieptăna, a zgâria’.

De acest cuvânt s-a ocupat și Vasile Frățilă (2000, p. 35–41). După ce citează atestarea lui *a dărăpăna* cu sensul ‘a smulge părul’ în trei variante ale unor versuri

* Prima parte a acestui studiu a apărut în *Întâlniri...*, p. 80–86.

populare („Fața albă zgâria / Păr galben dărăpăna”, „Păr negru dărăpăna / Fața albă zgâria”, „Fața albă sgâriind / Păr galben dărăpănând”, *ibidem*, p. 36), consideră că aceste atestări (în realitate e una singură!) și sensurile 1–3 (date în DA la acest verb) „nu ar reprezenta [...] altceva decât o formă coruptă a lui *a depăra* ‘a smulge părul din cap’ (< lat. *depilare*)” (p. 40), verb cunoscut în dialectele dacoromân și aromân, și că *a dărăpăna* cu sensurile 4–6 este moștenit din lat. **deripino*, *-are*, „un derivat de la lat. *ripa*, cu prefixul *de-* și cu sufixul verbal *-in*” (*ibidem*, p. 39). Își argumentază ipoteza menționând că „de la lat. *ripa*, cu prefixul *de-* s-au format și alte derivate romanice cu sensuri foarte apropiate sau chiar identice cu ale rom. *derăpăna* > *dărăpăna* (cf. lomb. *derrivar*, sp., pg. *derrivar* ‘einreissen’, deci 1. ‘a rupe, a sfâșia’, 2. ‘a dărâma’) (vezi REW 7328)”.

Și pentru Pârveu Boerescu (2010, p. 202), sensurile date în dicționare la acest cuvânt aparțin, în realitate, la două cuvinte: *dărăpăna*¹ (refl.) ‘a se ruina, a se distruge’, care continuă pe „lat. dun. **derapînare* (cf. lat. cl. *rapere* ‘a jefui’, cf. *rapîna* ‘jaf’, și *dărăpăna*² (var. înv. *drăpănă*) ‘a(-și) smulge (părul etc.), a sfâșia’, un împrumut din „bg. *dărpan* (imp.), *drăpna* (pf. ‘a trage, a smuci’, cf. bg. *derá* ‘a jupui, a sfâșia’ [...], cf. bg. (pop.) *drăpam* ‘a pieptăna, a zgâria’ ”.

După părerea noastră, avem a face cu un singur cuvânt, moștenit din lat. dun. **derapînare*, format cu pref. *de-* (cf. și Mihăescu 1978, p. 26) și suf. *-ino*, *-inare* de la *rapio*, *-ere*. Și sensurile ‘a(-și) smulge (părul etc.), a sfâșia’, ‘a trage, a smuci’ sunt atestate la baza *rapio*, *-ere* 1. ‘a lua repede, a apuca, a prinde repede, a înșfăca; a smulge’; 2. ‘a grăbi, a face în grabă’; 3. ‘a duce cu sine (cu forța și repede), a târî cu sine’; 4. ‘a răpi, a jefui, a prăda’ (Guțu 1983) sau la derivatele ei *dēripîō*, *-ere* ‘a smulge, a trage jos’ (*ibidem*) și *dīripîō*, *-ere* (< *dis* + *rapio*: *ibidem*) 1. ‘a sfâșia, a sfârteca’; 2. ‘a smulge’; 4. ‘a jefui, a prăda’ (*ibidem*).

DESCĂMA. Verbul *a descăma* (în dicționarele din trecut) a scoate scame din ceva; a destrăma, a scămoșa’ a fost explicat de Sextil Pușcariu (PEW) din lat. *desquamo*, *-are*, care s-a păstrat și în sp. *descamar*. Aceeași explicație o găsim în REW și în Mihăescu 1978, p. 26 (*desquamare*).

După CADE și CDER, e un derivat de la *scamă*, iar după MDA și DLR, de la verbul *a scăma*. În MDA se indică prefixul *des-*, iar în DLR, prefixul *de-*.

TDRG^{1,3}, DU, SDLR, DM, DEX^{1,2} și BDG nu-l înregistrează.

Avem și noi convingerea că e vorba de un element latin. Soluția derivării în limba română cu prefixul *de-*, dată de DLR, nu poate fi reală și pentru faptul că, așa după cum a demonstrat H. Mihăescu (1978, *loc. cit.*), în textele din latina vulgară târzie este atestată „la préférence accordée au préverbe *dis-* au lieu de *de-*. Le composés avec *de-* sont relativement rares et ce préverbe ne devient pas productif en roumain [...]”.

DEȘERTA. Verbul *a deșerta*, care există și în aromână (*dișertu*), este explicat de Sextil Pușcariu (PEW) din lat. **deserto*, *-are*. Ipoteza este însușită de CDDE, care citează și alte reflexe romanice (it. *disertare*, fr. *désertes*, port. *desertar*), de SDLR, care admite și posibilitatea derivării interne, și de G. Alessio (1954, p. 27).

Savantul italian dă etimonul ca atestat, menționând formele calabreză *disertari* ‘abortire’ și siciliană *disirtari* ‘idem’.

TDRG³, DU, CADE, DM, CDER, DEX^{1,2}, BDG și DLR îl derivă de la adjectivul *deșert*.

Într-adevăr, așa cum dădea G. Alessio (*loc. cit.*), etimonul presupus de Sextil Pușcariu este atestat în ThLL V 69 (vezi Mihăescu 1978, p. 26, 66).

FUIÓR. În DA cuvântul *fuior* e definit 1. ‘cânepă melițată și periată; s p e c. mănuașă de cânepă melițată și întocmită în formă de păpușă sau scul’; 2. p. e x t. ‘cânepă (considerată ca material din care se țese pânză)’; 3. p. g e n e r. ‘orice materie textilă (lână, bumbac, mătase, borangic, dar cu deosebire în) înainte de a fi toarsă (strânsă în formă de mănunchi)’.

În Cihac, vol. I este explicat din etimonul latin reconstruit **funiolus*, un diminutiv de la *funis* ‘funie’. Etimologia va fi preluată de SDLR.

Sextil Pușcariu (1901, p. 821) a arătat că explicația nu poate fi corectă pentru că în graiul bănățean avem forma *fuior*, nu *fuíor*, „cum ar trebui să sune urmașul lui **funiolus*”.

Plecând de la forma ar. *ful'or* și de la faptul că fuiorul are formă „rotundă de balon, care însemnare era inherentă latinescului *follis*”, afirmă „că *fuior* nu poate reprezenta decât un tip **folliolus*, diminutiv din *follis*”.

Etimologia a fost menținută în PEW și DA și acceptată de CDDE, DU, CADE, REW, Graur 1937, p. 21, I. Fischer (în ILR II, p. 166 și în Fischer 1985, p. 167), Rosetti 1986 p. 178, DDA, BDG, Mihăescu 1993, p. 245, MDA etc.

După mențiunea „origine incertă”, CDER emite ipoteza, care i se „pare de preferat”, că *fuior* provine „probabil din lat. *fōliola*, dim. de la *fōlium* ‘foaie’. Rezultatul normal, *fuioară*, conservat în Mold., a fost înlocuit de un sing. analogic, format pe baza pl. Semantismul pare a se explica, fie prin forma caracteristică a sculului sau fuiorului, fie prin sensul de ‘ghirlandă’ atestat pentru lat. *folia*, cf. sp. *copo*”. DM și DEX^{1,2} lasă cuvântul cu etimologia necunoscută. TDRG^{1,3} indică două posibilități: lat. **fōliōlum*, derivat de la *fōlium*, sau **fōlliōlum*, derivat de la *fōllis*.

NÁIE are sensurile: 1. ‘(învechit și regional) corabie’; 2. ‘(Trans.) partea din mijloc, principală, centrală a unei biserici; naos’ (vezi DLR).

După Sextil Pușcariu (PEW), este moștenit din lat. *navis*, -em, ca și it., sp., pg. *nave*, eng. *nav*, prov., cat. *nau*, fr. *nef*. De aceeași părere este DU, REW, CADE, CDER, Mihăescu 1993, p. 308 și MDA. Nesocotindu-l moștenit, I.-A. Candrea și Ov. Densusianu nu-l includ în CDDE, iar Al. Graur (1937, p. 30) cere eliminarea lui dintre continuatorii romanici ai lui *navem*. Pentru DM, DLR și BDG avem a face cu un neologism „din lat. (lit.) *navis*”. SDLR și DEX^{1,2} nu-l înregistrează.

Dacă ar fi neologism, nu știm cum s-ar fi putut ajunge de la fonetismul *navis* la *naie*. De altfel, cuvântul nu figurează în Chivu *et alii* 2002 sau în Rîpeanu (dir.) 2004.

Ca termen moștenit se explică normal, având o evoluție fonetică identică cu *ovis*, *-em* > *oaie*. Pentru păstrarea din latină „vorbește” și atestarea lui în aromână (*naie*: DDA) și în graiurile dacoromâne. E. Petrovici l-a notat în 3 localități transilvănene: Voiniceni MS, Petreștii de Jos CJ și Bocșa SJ (ALR II, s.n., III h 857/235, 250, 279).

ORBECA, ORBICA este un cuvânt învechit și regional care înseamnă ‘a orbecăi’. Sextil Pușcariu (PEW) îl explică din lat. **orbicō*, *-are*, un derivat de la *orbis*. Etimonul este însușit de CDDE, care citează și mirandolezul (< Mirandola – Modena, Italia) *urbigar*, de DM, CADE, I. Fischer (în ILR, vol. II, p. 185), Vasiliu 1989, p. 48 și Mihăescu 1993, p. 219. Penultimii trei autori îl dau fără asterisc, deci ca atestat.

Îl consideră derivat de la *orb*, cu indicarea suf. *-ec*, Pascu 1916, p. 177, iar fără a indica sufixul, DU, REW, DEX^{1,2}, DLR, MDA și Andrei Avram (2006, p. 95). Din moment ce A. Graur (1937) nu face nicio remarcă la soluția din REW, deducem că și el împărtășește ipoteza derivării cuvântului pe teren românesc. În SDLR e dat s.v. *a obârcai*, cu surprinzătoarea mențiune: „Forma *a orbeca* (*oarbec* sau *orbec*), dată de unii, îmi pare fabricată ca să susțină etim. *orb*” [sic!]. CDER, deși reproduce părerea lui S. Pușcariu și I.-A. Candrea–Ov. Densusianu, socotește că *a orbeca* nu-i decât o variantă a lui *a orbecăi*, verb pe care îl consideră un derivat „cu sufixul expresiv *-căi*” [!].

Nu avem nicio îndoială că *a orbeca* (> *a orbica*, „prin analogie cu *orbi*”: Vasiliu 1989, p. 48) este un cuvânt moștenit și nu un derivat românesc. După cum se specifică și în ILR, vol. I, p. 93, sufixul latin „*-icare*, productiv mai ales în latina târzie, n-a mai fost folosit pentru formarea de verbe noi în limbile romanice decât în cazuri rare”.

Că e vorba de un cuvânt latin, ne-o arată și fonetica lui. Reflexul normal al formei de infinitiv este *a urbeca*, cu *o* latin neaccentuat trecut la *u*. În Boița SB, Sever Pop a notat pentru noțiunea ‘bâjbâi’ „io úrbec pin casă” (ALR I 1316/122), formă care lipsește nejustificat din DLR. Sub influența lui *orb*, *a orbi* și a indic. prez. *oárbec* (< *orbīco*), din *a urbeca* s-a refăcut forma cu *o* inițial.

Lipsește nejustificat din DLR și alte forme de indicativ prezent: [uărbăcăz] [sic!] (Mociu CJ: ALR I 1316/247, probabil scăpare de notare pentru [uărbăcăz]), [orbăcăz] (Cosnicu de Jos SJ: *ibidem* 1316/298) și [orbăcăsc] (Firiza MM: *ibidem* 1316/355). Forma ultimă poate fi rezultatul contaminării între [orbăcăz] și [uor-băsc] (= orbesc).

UMBRA, UMBRI. Sextil Pușcariu (PEW) tratează în articole separate verbele *a umbri* ‘a face, a ține, a da umbră; a acoperi cu umbra sa; a adumbri’ și *a umbra* ‘idem’.

Pe *a umbri* îl explică din *ūmbrēscō*, **-īre*, care l-ar fi înlocuit pe *ūmbrēscō*, *-ēre*, iar pe *a umbra*, pentru care citează o atestare din Cazania lui „Varlaam 1643, II, 68 b., 70” și formele aromânești *aúmbriu*, *aumbredz*, din lat. *ūmbro*, *-are*, care s-a

păstrat în it. *ombrare*, fr. *ombrer*. REW arată că s-a păstrat și în prov. *ombrar*. A. Graur (1937, p. 39) afirmă că *a umbra* „est probablement fait en roumain sur *umbră*”.

În DLR, *a umbra* este lucrat greșit, după părerea noastră, ca variantă (învechită și regională) a lui *a umbri*, verb explicat de la *umbră*. Nu este reprodusă atestarea din Varlaam, dar sunt menționate cele 13 puncte unde a fost înregistrat pentru ALR I.

UMBRÁTIC este un adjectiv rar folosit, cu sensul ‘care face umbră, care ține umbră, u m b r o s; care se află la umbră, lipsit de lumină’. După Sextil Pușcariu (PEW), este continuatorul adj. latin *umbraticus*, *-a*, *-um*, care s-a păstrat și în fr. *ombrage*. De aceeași părere este și G. Alessio (1954, p. 50).

Este considerat derivat pe terenul limbii române în CADE, CDER, MDA și DLR. În acest ultim dicționar se face și trimitere la lat. *umbraticus*.

Nu-l înregistrează TDRG^{1,3}, DU, SDLR, DM, DEX^{1,2} și BDG.

Nu vedem nici un motiv ca adjectivul latin să nu se fi păstrat și în limba română.

VINTRICÉL este un substantiv bine atestat în DLR cu sensurile: 1. ‘(învechit și regional) vintre [= abdomen; p. r e s t r. partea inferioară (și laterală) a abdomenului]’; 2. ‘(învechit și regional) stomac’; 3. ‘(regional; în forma *vitricel*) diaree, dizenterie’.

Sextil Pușcariu (1905, p. 325) arată că „etimologia e limpede: *ventricellus* în loc de *ventriculus*, cu cunoscuta substituție a lui *-ulus* prin *-ellus...*”, cuvânt „atestat în C. gl. III, 14. 49” și păstrat și în it. *ventricello*, sard. *bentrihedda*, sp. *ventrecillo*.

Explicația, reținută în PEW, este însușită de REW, C. Merlo (în Rendiconti, LIV, 1920, p. 154) și G. Alessio (1954, p. 52).

După A. Graur (1937, p. 39), „pourrait éventuellement avoir été fait en roumain sur *vintre*”. Pentru CADE, MDA și DLR este un diminutiv de la *vintre*, cu suf. *-icel*, iar TDRG³, DU, SDLR, CDER, DEX^{1,2} și BDG nu-l înregistrează.

ZĂNÁTIC. Interesantă este și situația lui *zănatic*. Bogdan Petriceicu-Hasdeu (HEM, vol. II, coloanele 2048–2049) îl explică din latinescul *dianaticus*, existent într-o predică a episcopului italian Maxim din sec. al V-lea. Este vorba de San Massimo, primul episcop de Torino, mort în anul 466.

Etimonul latin a fost acceptat de Sextil Pușcariu (PEW), A. Procopovici (1922, p. 183), Giandomenico Serra (1936–1937, p. 170), Fl. Demetrescu (1960, p. 325) etc.

CADE, DM, DEX^{1,2} îl compară cu lat. *dianaticus*.

După Alexandru Philippide (1894, p. 148), REW, SDLR, e un derivat de la *zână*. Sorin Paliga (1989, p. 147) afirmă că e „derivat, evident, de la *zână*, mai precis de la o formă de tip participial **zănat* > *zănatic*” [sic!!!].

CDER indică ambele posibilități: moștenit din *dianaticus* sau derivat românesc din *zână*. La p. 295, și H. Mihăescu (1993) exprimă aceeași părere, dar la p. 452

afirmă că *zănatic* este evident continuatorul lui *dianaticus* și nu un derivat de la *zână* „(comme les pensent certains linguistes)”.

În DLR și în MDA e dat ca moștenit din latinescul (neatestat) **dianaticus*. BDG nu dă etimologie.

Nu avem nicio îndoială că *zănatec* (> *zănatic*) e moștenit din lat. *dianaticus*. Deși acesta din urmă apare atestat, după câte știm acum, doar o singură dată, el a avut o anumită răspândire în epoca romană după cum demonstrează urmele lui neolatine din anii 982 („medietatem molini maioris qui vocatur *Janaticus*”, „medietatem moliture de molino *janatico*”, 1011 („iuxta molinum *janatecum*...”, „molendinum *janaticum*...”) și 1143 („cum olivis filiorum Ursonis *Janatici*”), semnalate de Giandomenico Serra (1936–1937, p. 171).

Dacă ar fi un derivat de la *zână* nu s-ar putea explica prezența lui *ă* în loc de *î* în forma *zănatic*.

ZVÂNTURA. Ovid Densusianu (1901, p. 167), arăta că verbul *ventulare*, atestat în lat. vulgară alături de clasicul *ventilare*, s-a păstrat în dr. (s)*vânturare*, ar. (z)*vintur*, ir. *vintur*ϕ, eng. *sventoler*, it. *sventolare*, sic. *vintuliari*, sard. *bentulare*, v.fr. *esventeler*.

Deși lucrează într-un singur articol verbele *a vântura* și *a zvântura*, Sextil Pușcariu (PEW) e de părere că acestea au etimoane diferite [**ex-*]*vântulo*, *-are*, care s-au păstrat și în it. (s)*ventolare*, ven. *sventolar*, sard. l. *bentulare*, friul. *svintulá*, eng. *sventoler*.

Etimonul **exvântulo*, *-āre*, reconstruit de Cihac, vol. I, p. 316, a fost însușit nu numai de Sextil Pușcariu, ci și de REW, Procopovici 1921–1922, p. 181, DU (unde e dată forma *a svântura* și etimonul apare fără asterisc), DDA (pentru *azvintur*, *azvintur*, *azvântur* etc.), Mihăescu 1978, p. 26 etc.

A zvântura lipsește din TDGR^{1, 3}, CADE, dar aici se găsește adj. *svânturat*, *zvânturat* explicat din lat. vulg. *exvântulo* < clas. *ventilo* (TDRG^{1, 3}), „lat. vulg. **exventulatus* = clas. *ventilatus*” (CADE). După SDLR, provine din *a vântura* sau din lat. **ex-ventulare*. După mențiunea „etimologia necunoscută”, în DEX^{1, 2} se face trimitere la *a vântura*. DLR și MDA îl derivă, evident greșind, de la *a vântura* cu pref. *z-*.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

Alessio 1954 = Giovanni Alessio, *Concordanze lessicali tra i dialetti rumeni e quelli calabresi*.

Estratto dagli „Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia di Bari”, I, 1954, p. 3–53.

ALR I = Material inedit, adunat de Sever Pop pentru ALR I (aflat la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca al Academiei Române).

ALR II, s.n. = *Atlasul lingvistic român* [II], serie nouă, vol. I–VII, [București,] Editura Academiei R.P.R./R.S.R., 1956–1972.

Avram 2006 = Andrei Avram, *Comentarii și ipoteze etimologice*, București, Editura Academiei Române, 2006.

- Avram 1999 = Mioara Avram, *Formarea cuvintelor în preocupările lui Sextil Pușcariu*, în StUBB, XLIV, 1999, nr. 1–2, 76–87.
- BDG = Vasile Breban, *Dicționar general al limbii române*. Ediție revăzută și adăugită, vol. I–II, București, Editura Enciclopedică, 1992.
- Boerescu 2010 = Părvu Boerescu, *Propuneri și argumente pentru revizuirea unor etimologii din DEX/DLR/DEXI (II)*, în LR, LIX, 2010, nr. 2, p. 185–206.
- CADE = *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*. Partea I: *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, de I.-Aurel Candrea, București, Editura Cartea Românească, [1931].
- Candrea 1902 = J.-A. Candrea-Hecht, *Les éléments latins de la langue roumaine. Le consonantisme*, Paris, Librairie Émile Bouillon Éditeur, 1902.
- CDDE = I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine* [A–Putea], București, Atelierele Grafice Socec & Comp. Societate Anonimă, 1907–1914.
- CDER = Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedintși și Magdalena Popescu Marin, București, Editura Saeculum I. O., 2001.
- Chivu–Buză–Roman–Moraru 1992 = Gheorghe Chivu, Emanuela Buză, Alexandra Roman Moraru, *Dicționarul împrumuturilor latino-romanice în limba română veche (1421–1760)*, București, Editura Științifică, 1992.
- Cihac I, II = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, [vol. I.], *Éléments latins, comparés avec les autres langues romanes*, Francfort s/M., Ludolphe St-Goar, 1870; [vol. II.], *Éléments slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais*, Francfort s/M., 1879.
- ConvLit. = „Convorbiri literare”, Iași, apoi București, I, 1867–1868 și urm.
- DA = *Dicționarul limbii române* [publicat de Academia Română, sub redacția lui Sextil Pușcariu], București, 1913–1949.
- DDA = Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic*. Ediția a doua augmentată, București, Editura Academiei R.S.R., 1974.
- Densusianu 1901 = Ovid Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, vol. I, Paris, Ernst Leroux, 1901.
- DEX^{1, 2} = *Dicționarul explicativ al limbii române*, [București], Editura Academiei R.S.R., 1975; ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.
- Demetrescu 1960 = Fl.[oricica] Demetrescu, *Valoarea peiorativă a sufixului -aticus*, în „Studii clasice”, II, 1960, p. 321–330.
- DLR = *Dicționarul limbii române*, serie nouă, tomul VI [M], București, 1965 și urm.
- DM = *Dicționarul limbii române moderne*, [București.] Editura Academiei R.P.R., 1958.
- DR = „Dacoromania”. Buletinul „Muzeului Limbei Române”, I, 1920–1921 (apărut: 1921); II, 1921–1922 (apărut: 1922); III, 1922–1923 (apărut: 1924); IV, partea I și partea a II-a, 1924–1926 (apărut: 1927); V, 1927–1928 (apărut: 1929); VI, 1929–1930 (apărut: 1931); VII, 1931–1933 (apărut: 1934); VIII, 1934–1935 (apărut: 1936); IX, 1936–1937 (apărut: 1938); X, partea I [și partea a II-a] (apărut: 1941, 1943); XI (apărut: 1948).
- DU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*. A cincea edițiune, [Craiova.] Editura Scrisul Românesc, [1925].
- Fischer 1985 = I. Fischer, *Latina dunăreană. Introducere în istoria limbii române*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985.
- Vasile Frățilă, *Etimologii. Istoria unor cuvinte*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2000, p. 35–41.
- Gaur 1937 = A. Gaur, *Corrections roumaines au REW*, în BL, V, 1937, p. 80–124.
- Guțu 1983 = G. Guțu, *Dicționar latin-român*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- HEM = B. P. Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*, vol. I–IV, București, Stabilimentul Grafic Socecu & Teclu, 1886, 1893, 1898.
- ILR I, II = *Istoria limbii române*, vol. I. *Limba latină*, București, Editura Academiei R.P.R., 1965; vol. II, București, Editura Academiei R.S.R., 1969.

- Întâlniri...* = *Întâlniri între filologi români și germani*. Actele colocviului de la Cluj-Napoca, 24–26 mai 2002 – *Deutsches und rumänische Philologen in der Begegnung*. Akten des gleichnamigen Kolloquiums in Cluj-Napoca, vom 24.–26. Mai 2002, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2003.
- LR = „Limba română”, București, I, 1952, și urm.
- MDA = *Micul dicționar academic*, vol. I–IV, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001–2003.
- Mihăescu 1978 = H. Mihăescu, *La langue latine dans le sud-est de l'Europe*, București–Paris, Editura Academiei R.S.R.–Les Belles Lettres, 1978.
- Mihăescu 1993 = H. Mihăescu, *La romanité dans le sud-est de l'Europe*, [București,] Editura Academiei Române, 1993.
- Paliga 1989 = Sorin Paliga, *Zeități feminine ale basmelor românești: zânele și Sânzienele. Originea cuvintelor și a cultului profan*, în LR, XXXVIII, 1989, nr. 2, p. 141–149.
- Pascu 1916 = G. Pascu, *Sufixe românești*, București, Edițiunea Academiei Române, 1916.
- PEW = Sextil Pușcariu, *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache, I. Lateinisches Element*, Heidelberg, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1905.
- Philippide 1894 = Alexandru Philippide, *Principii de istoria limbii*, Iași, Tipografia Națională, 1894.
- Procopovici 1921–1922 = Al. Procopovici, *Probleme vechi și nouă*, în DR II, 1921–1922, p. 174–212.
- Pușcariu 1901 = Sextil Pușcariu, *Studii și notițe filologice, I. Etimologii*, în ConvLit. XXXV, 1901, nr. 9, p. 813–829.
- Pușcariu 1905 = Sextil Pușcariu, *Studii și notițe etimologice* [sic], X. *Etimologii*, în ConvLit., XXXIX, 1905, p. 297–326.
- Rendiconti = „Reale Istituto Lombardo di Scienze e Lettere”. Rendiconti, I, 1866 și urm.
- REW = W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. 3., völlig neu bearbeitete Auflage, Heidelberg, Winter, 1935.
- Rîpeanu (dir.) 2004 = Sanda Reinheimer Rîpeanu (dir.), Jana Balacciu Matei, Cristina Halichias, Coman Lupu, Cristian Moroianu, Alexandra Nicolescu, Victoria Popovici, Oana Sălișteanu Cristea, Maria Theban, *Dictionnaire des emprunts latins dans les langues romanes*, București, Editura Academiei Române, 2004.
- Rosetti 1986 = Al. Rosetti, *Istoria limbii române*. Ediție definitivă, [București,] Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.
- SDLR = August Scriban, *Dicționarul limbii românești (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*. Edițiunea întâia, Iași, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939.
- Serra 1936–1937 = Giandomenico Serra, „Ceneri e faville”. *Note etimologiche e lessicali di dialettologia italiana II*, în DR, IX, 1936–1937, p. 161–205.
- StUBB = „Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, I, 1956 și urm.
- TDRG^{1,3} = H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, vol. I–III, București, Imprimeriile Statului, 1903–1924; 3., nebearbeitete Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder, Cluj-Napoca, Editura Clusium. Band I. A–C, 2000; Band II. D–O, 2003; Band III. P–Z, 2005.
- Vasilii 1989 = Laura Vasilii, *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. III. *Sufixe*, 1. *Derivarea verbală*, [București,] Editura Academiei R.S.R., 1989.

Simbolurile pentru județe: CJ = Cluj; MM = Maramureș; MS = Mureș; SB = Sibiu; SJ = Sălaj.

Când ne referim la materialul încă nepublicat adunat pentru atlase, după sigla fiecăruia urmează numărul întrebării din chestionarul respectiv (ALR I, ALR II, NALR), despărțit prin bară oblică de numărul (numerele) cartografic(e) al(e) localității (localităților) anchetate. În cazul unor cuvinte sau sensuri menționate după DA, DLR ori MDA, am indicat și sursele de unde aceste dicționare le extrag, utilizând abrevierile lor.

ABREVIERI

adj. = adjectiv	p. = pagină
ar. = aromân(ă)	p. a n a l. = prin analogie
bg. = bulgar(ă)	p. e x t. = prin extensiune
cat. = catalan(ă)	pg. = portughez(ă)
cf. = (lat.) <i>confer</i>	p. g e n e r. = prin generalizare
clas. = clasică	pl. = plural
dim. = diminutiv	pop. = popular
dr. = dacoromân(ă)	pref. = prefix
eng. = engadinez(ă)	p. r e s t r. = prin restricție
fig. = figurat	prov. = provensal(ă)
fr. = francez(ă)	pș. = planșa
friul. = friulan(ă)	refl. = reflexiv
h = hartă, hărți	sl. = slav
ir. = istroromân(ă)	s.v. = (lat.) <i>sub voce</i> ‘sub cuvântul’
înv. = învechit	sp. = spaniol(ă)
lat. = latin(ă)	suf. = sufix
lat. dun. = latina dunăreană	și urm. = și următorii, următoarele
lat. vulg. = latina vulgară	Trans. = Transilvania
lit. = literar	ucr. = ucrainean
loc. cit. = locul citat	var. = variantă
Mold. = Moldova	ve. = venet, din provincia Veneției
ngr. = neogrec	vol. = volum

CONTROVERSIAL ETYMOLOGIES IN SEXTIL PUȘCARIU’S SCIENTIFIC
WORK (II)
(Abstract)

The author discusses, from the etymological point of view, some words for which Sextil Pușcariu proposed Latin etymons or accepted such Latin etymons proposed by other authors but which were contested by some linguists. Taking into consideration phonetic, lexical, etc. arguments, the author proves that Pușcariu’s Latin etymons are correct.

Cuvinte-cheie: *Sextil Pușcariu, etimologie, a dărâpăna, a descăma, a orbeca, zănatic.*

Keywords: *Sextil Pușcariu, etymology, a dărâpăna ‘to get shattered, to deteriorate’, a descăma ‘to unweave, to tease’, a orbeca ‘to grope about, to fumble about’, zănatic ‘crazy, scattered-brained’.*

*Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
dumitru_losonti@yahoo.com*